

Yttrande över Att förstå och bli förstådd - ett reformerat regelverk för tolkar i talade språk (SOU 2018:83)

Dnr 00803-2019

Förslag till beslut

Regionstyrelsen beslutar att lämna yttrande enligt förslaget.

Sammanfattning

I december 2018 redovisades betänkandet *Att förstå och bli förstådd – ett reformerat regelverk för tolkar i talade språk (SOU 2018:83)*. Målsättningen har varit att finna ett flexibelt, rättssäkert och effektivt system för samhällets nuvarande och framtida behov av tolktjänster i talade språk. Utredningen föreslår en ny tolklag och tolkförordning som reglerar frågor om utbildning, auktorisation, registrering och tillsyn över tolkar och tolkförmedlingar. Lagstiftningen, ny tolklag, innehåller bestämmelser om anlitan av tolk i talade språk hos myndigheter under riksdagen och regeringen dvs. statliga myndigheter och riktar sig således inte till regioner och kommuner. De nya bestämmelserna i tolklagen kan dock bli vägledande och komma att ha en viss bäring även på användningen av tolktjänster i kommunens och regionens verksamheter. Region Norrbotten vill lyfta fram en tveksamhet i att ett totalt förbud införs mot att barn används som tolkar. Det är viktigt att utredaren presenterar förtydliganden kring de undantagssituationer som lyfts fram i utredningen. Regionen önskar även att utvecklandet av digitala tolktjänster prioriteras högre.

Ärendet

Bakgrund

I oktober 2017 beslutade regeringen att tillsätta en särskild utredare med uppdrag att göra en översyn av samhällets behov av och tillgång till tolkar samt den offentliga sektorns användning av tolkar. Utredningens uppdrag avser tolkar i talade språk dvs. inte teckenspråkstolkar, dövblind- eller skrivtolkar. Utredningen visar att tillgängligheten till tolktjänster av hög kvalitet behöver öka för att möta förvaltningslagens krav på tolk. Behovet av tolkning har ökat kraftigt de senaste åren i takt med att antalet asylsökande och nyanlända har ökat. Den kommunala sektorn och landstingen svarar för merparten av den offentliga upphandling av tolkförmedling och tolktjänster som sker i landet. Verksamheten omsätter 1,1 miljarder kronor årligen.

Under de närmaste åren ser utredningen att förbättringar av situationen kring tolktjänster inom offentlig sektor kan åstadkommas genom:

- myndighetsstyrning med kravställning på användning av auktoriserade och utbildade tolkar inom offentlig verksamhet
- myndighetssamverkan
- konsekvent genomförd avvikelserapportering och uppföljning

- ökat fokus på kostnadseffektivitet i myndigheternas interna arbete med egna språkresurser och externa tolktjänster

I utredningen föreslås dessutom ett antal åtgärder som sammanfattningsvis innebär:

Kvalitetssäkring genom utbildning och auktorisation

Den offentliga sektorns kompetens i att beställa och använda tolktjänster behöver höjas för att tillgodose en rättssäker och patientsäker kommunikation. Utredningen föreslår fler utbildningsplatser, en mer omfattande tolkutbildning samt en tydligare koppling mellan auktorisation och utbildning. Utredningen ser ökad professionalisering och utveckling av tolkyrket som en förutsättning för en långsiktig försörjning med kvalitativa tolktjänster.

Tillsyn och myndighetssamverkan

Felaktigheter i tolkutövning säkerställs idag inte på nationell nivå, utan det är upp till varje enskild myndighet, region eller kommun att ansvara för tillsynen. Förslagen om utvecklad tillsyn gäller tolkar med auktorisation och godkänd utbildning samt tolkförmedlingar som önskar arbeta mot offentlig sektor. Utredningen gör den bedömningen att kommuner och regioner kan bli bättre på att samverka kring sin användning av kvalitativt goda tolkar och att det ligger stora samhällsvinster i en ökad samordning och effektivisering.

Förbud mot att barn används som tolkar

Trots omfattande erfarenheter och medvetenhet om negativa effekter fortgår användningen av barn för tolkning. Barntolkning är enligt utredningens bedömning inte förenligt med principen om barnets bästa. Det gäller oavsett om tolkspråket avser teckenspråk eller ett talat språk. Tolkutredningens förslag om förbud mot att använda barn som tolkar utom i vissa undantags-situationer gäller därför oavsett språk.

Tolkar inom hälso- och sjukvård

Utredningen antar att behovet av språktolkar för hälso- och sjukvård och tandvård fortsätter att öka även om antalet nya asylsökande minskar. Utredningen konstaterar att bristen på kvalificerade tolkar kan leda till allvarliga konsekvenser för såväl patientsäkerhet och patienters integritet som hälso- och sjukvårdsverksamheternas effektivitet och arbetsbelastning.

Teknikutveckling

Utredningen slår fast att teknikanvändningen kommer att få avgörande betydelse för tolkyrkets framtida utveckling och att behovet av ökning av distanstolkning, telefon och skärmtolkning, kommer att bli en viktig lösning i framtidens tolkning.

Utredningens förslag i punktform

- En rad strategiska mål för samhällets försörjning med tolkar kan formuleras med siktet inställt på halvlång sikt, cirka fem år.
- Staten finansierar färre utbildningsvägar till tolk, men ökar den samlade kapaciteten. Volym och inriktning samordnas i förhållande till statens auktorisation av tolkar, med grundkrav på utbildning och praktik.

- Staten för register över auktoriserade och utbildade tolkar. Det utgör bas för framtida tolktjänster inom offentlig sektor.
- En ny tolklag införs, barntolkning förbjuds och ersätts av professionella tolkar. Regelverk, kvalitetssäkring och tillsyn utvecklas gentemot tolkar och förmedlingsorgan.
- Offentlig sektor planerar långsiktigt, samverkar, koordinerar och använder befintliga tolkresurser mer flexibelt och effektivt.
- Kvalitetssäkrade och registrerade tolkar erbjuds uppdrag i staten genom statens beställarsamordning. Myndighetskrav möts av kvalitet i levererade tjänster.
- Staten och offentlig sektor bygger vid behov upp egna tolkresurser eller avtalar om garanterade tjänster. Den offentliga kostnadsökningen hålls tillbaka men kvalitet och samhällsnytta ökar.
- Tolkyrket värderas och professionaliseras, vilket på sikt även leder till mer traditionella partsförhållanden, förbättrad arbetsmiljö, högre sysselsättningsgrad och stabilare situation på arbetsmarknaden för tolkar.

Kostnader och finansiering

Utredningen föreslår att finansiering av förslagen dels sker med medel från det anslag som används för arbetsmarknadsutbildning till tolk, dels genom den besparing som en mer effektiv användning av tolktjänster kan ge.

Bilagor:

Betänkande tolkutredning SOU 2018:83

Remissyttrande Region Norrbotten

Protokollsutdrag skickas till:

Verksamhetsdirektör

Divisionschef Närsjukvård

Divisionschef Länssjukvård